

SLOVENSKÁ INŠPEKCIA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA INŠPEKTORÁT ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA BANSKÁ BYSTRICA

Jegorovova 29B, 97401 Banská Bystrica

Číslo spisu

9586/46/2022-34143/2022

Banská Bystrica

18. 11. 2022

ROZHODNUTIE

č. 9586/46/2022-34143/2022

Popis konania / Účastníci konania

Slovenská inšpekcia životného prostredia, Inšpektorát životného prostredia Banská Bystrica ako príslušný orgán štátnej správy vo veciach v oblasti prevencie a manažmentu introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov podľa § 7 ods. 1 písm. b) a § 9 písm. c) a písm. d) zákona č. 150/2019 Z. z. o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov a o zmene a doplnení niektorých zákonov účastníkovi konania:

Národná diaľničná spoločnosť, a. s.
Dúbravská cesta 14
841 04 Bratislava
IČO: 35 919 001

Výrok

nariaďuje:

vykonať opatrenia na nápravu podľa § 9 písm. d) v nadväznosti na § 16 ods. 15 zákona č. 150/2019 Z. z. v tomto rozsahu:

1) Prijat' trvalo účinné opatrenia na eradikáciu invázných nepôvodných druhov rastlín zaradených do zoznamu invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Slovenskej republiky a invázných nepôvodných druhov rastlín zaradených do zoznamu invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Európskej únie na pozemkoch vo vlastníctve a správe Národnej diaľničnej spoločnosti, a. s.

Termín: do 30.06.2023

Odôvodnenie

Slovenská inšpekcia životného prostredia, Inšpektorát životného prostredia Banská Bystrica, odbor inšpekcie biologickej bezpečnosti (ďalej len „Inšpekcia“) vykonala dňa 22.07.2022 v súlade s § 16 ods. 1 zákona č. 150/2019 Z. z. štátny dozor u kontrolovanej osoby, ktorou je Národná diaľničná spoločnosť, a. s., Dúbravská cesta 14, 841 04 Bratislava, IČO: 35 919 001, zameraný na kontrolu dodržiavania ustanovení zákona č. 150/2019 Z. z. o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len "zákon č. 150/2019 Z. z. ").

Vykonaný štátny dozor bol spojený s terénnou obhliadkou na pozemkoch vo vlastníctve kontrolovanej osoby na parcelách CKN 4816/50, CKN 4825/104, CKN 4825/106, CKN 4825/124, CKN 4825/125, CKN 4825/130, CKN 6481/95 v k. ú. Nová Baňa. Uvedené pozemky sa podľa aktuálnych údajov Slovenského vodohospodárskeho podniku, š. p. nachádzajú v inundačnom území rieky Hron.

Inšpekcia za účasti zástupcov kontrolovanej osoby zistila na všetkých kontrolovaných pozemkoch výskyt invázneho nepôvodného druhu pohánkovec japonský (*Fallopia japonica*). Na parcele CKN 4825/125 bol zároveň zistený výskyt invázneho nepôvodného druhu zlatobyľ kanadská (*Solidago canadensis*). Obidva rastlinné druhy sú uvedené v prílohe č. 1 k nariadeniu vlády Slovenskej republiky č. 449/2019 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam inváznych nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Slovenskej republiky.

Podľa § 3 odsek 2 zákona č. 150/2019 Z. z. je vlastník alebo správca pozemku povinný za podmienok a spôsobom ustanoveným vyhláškou Ministerstva životného prostredia č. 450/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú podmienky a spôsoby odstraňovania inváznych nepôvodných druhov (ďalej len „vyhláška č. 450/2019 Z. z.“), odstraňovať zo svojho pozemku invázne nepôvodné druhy uvedené v zozname inváznych nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Slovenskej republiky alebo v zozname inváznych nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Európskej únie a starať sa o pozemok tak, aby sa zamedzilo ich šíreniu.

Za účelom dodržiavania tohto ustanovenia zákona č. 150/2019 Z. z. má podľa zistení Inšpekcie kontrolovaná osoba vypracovaný plán odstraňovania inváznych nepôvodných druhov na rok 2022 z pozemkov v jej vlastníctve. V dokumente „Výskyt a odstraňovanie inváznych rastlín na D a RC“ sa uvádza, že kontrolovaná osoba má vykonávať odstraňovanie inváznych nepôvodných druhov dvakrát ročne. Prvý termín uvádza v mesiaci apríl a druhý termín v období mesiacov august až september.

V čase štátneho dozoru dňa 22.07.2022 bolo zistené, že mechanizmami prístupné časti pozemkov boli kontrolovanou osobou odstraňované mulčovaním. V ťažšie prístupných častiach parciel boli invázne nepôvodné druhy ponechané na parcele bez odstraňovania. Podľa vyjadrenia zástupcov kontrolovanej osoby je ošetrovanie uvedených plôch naplánované prostredníctvom ručnej techniky v závislosti od personálnych možností.

Výsledkom štátneho dozoru je protokol o vykonaní štátneho dozoru č. 46/031/22/ID-P zo dňa 19.08.2022 (č. konania 8388/46/2022-26824/2022) (ďalej len „protokol“), s ktorým bol účastník konania oboznámený dňa 23.08.2022 a mal možnosť sa k zisteniam štátneho dozoru uvedeným v protokole vyjadriť v lehote do 10 dní od doručenia protokolu.

Účastník konania sa k zisteniam štátneho dozoru vyjadril listom č. 6019/40101/2022 zo dňa 25.8.2022, v ktorom okrem iného uvádza:

„Dňa 22.7.2022 bol vykonaný štátny dozor v oblasti prevencie, manažmentu introdukcie a šírenia inváznych nepôvodných druhov, ktorý bol zameraný na povinnosti podľa § 3 ods. 1 zákona č. 150/2019 Z. z. a na povinnosti vlastníkov, správcov a užívateľov pozemkov podľa § 3 ods. 2 zákona č. 150/2019 Z. z. Štátny dozor bol vykonaný na pozemkoch, na ktorých sa nachádzajú súčasti diaľnice, prípadne na pomocných diaľničných pozemkoch vo vlastníctve a správe NDS. Stredisko správy a údržby rýchlostných ciest Nová Baňa postupuje pri výkone údržby v zmysle platných technických podmienok schválených Ministerstvom dopravy a výstavby Slovenskej republiky. Postup údržby vegetácie v súvislosti s inváznymi druhmi definujú hlavne technické podmienky TP-035 „Vegetačné úpravy pri pozemných komunikáciách“ v bode 9.3., ktoré usmerňujú prevádzkovateľa D a RC pri odstraňovaní inváznych druhov. Strediská v rámci údržby priebežne postupujú v zmysle TP-072 „Vykonávanie údržby diaľnic a rýchlostných ciest“ a kosbu diaľničných pozemkov vykonávajú podľa potreby, minimálne však 1 – 2x ročne, v prípade výskytu inváznych druhov podľa potreby aj viackrát tak, aby sa predišlo najmä ich generatívnemu rozmnožovaniu. Vzhľadom na potrebu zabezpečenia bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky bol vypracovaný manuál k rezom a výrubom drevín z pohľadu aktuálne platnej legislatívy, ktorý zahŕňa aj odstraňovanie inváznych druhov drevín, ktoré sa vo forme náletovej vegetácie (v prípade diaľnic je vyslovene nežiadúca) môžu usádzať na diaľničných pozemkoch. Odstraňovanie inváznych druhov, ktoré boli predmetom štátneho dozoru, sa zabezpečuje kontinuálne, hlavne mulčovaním, prípadne na menej prístupných plochách kosením vyžínačom, lokálne a na miestach, ktoré to umožňujú (najmä mimo vodných zdrojov) sa uskutočňuje postrek neselektívnymi herbicídmi. Vzhľadom na náročnosť zabezpečenia odstraňovania inváznych druhov pozdĺž celého spravovaného úseku, môže byť stav porastov, najmä ich veľkosť a úspešnosť odstránenia v čase priestore rozdielna.

V predmetnej lokalite je evidentný extrémny výskyt inváznych druhov rastlín (najmä *Fallopia* sp., prípadne lokálne v menšej početnosti *Solidago gigantea*, príp. *S. canadensis*), a to nielen na pozemkoch vo vlastníctve a správe NDS, ktoré boli predmetom štátneho dozoru. Odstraňovanie inváznych druhov preto považujeme za komplexnejší problém. Na odstraňovanie inváznych druhov v takomto rozšírení je potrebné stanoviť presný a systematický postup,

vrátane vyčlenenia materiálnych, personálnych kapacít a finančných prostriedkov. V zmysle zákona č. 639/2004 o Národnej diaľničnej spoločnosti, NDS zabezpečuje prípravu, realizáciu opráv, údržbu a výstavbu diaľnic, okrem koncesných ciest, a to na základe programov ministerstva, programov schválených vládou vrátane spoločných programov Slovenskej republiky a Európskej únie a medzinárodných zmlúv. NDS ako správca rýchlostnej cesty nedisponuje dostatočnými kapacitami na zabezpečenie trvalého odstraňovania vyššie spomenutých druhov v lokalite ako celku. Zastávame názor, že menované taxóny by mali byť odstránené systematicky na všetkých úrovniach (zahŕňajúcich pozemky súkromných vlastníkov, mestá a obce, prevádzkovateľov líniovej infraštruktúry, ako napr. ŽSR, SSC, Správa ciest BB SK, SPP, prípadne SVP...).

Problematika by mala byť hlbšie riešená na vyšších úrovniach (napr. MŽP, medzirezortná), kde by sa vyčlenili konkrétne kapacity a finančné prostriedky na likvidáciu invázných druhov (napr. poskytnutie finančných zdrojov z environmentálneho fondu), vrátane vypracovania udržateľnej metodiky zohľadňujúcej nielen biologické charakteristiky druhu, ale aj špecifiká prostredia, v ktorom sa konkrétne druhy vyskytujú.

Záverom dodávame, že NDS a aj Stredisko správy a údržby rýchlostných ciest Nová Baňa proaktívne pristupuje k riešeniu problémov v oblasti šírenia invázných nepôvodných druhov a plní si povinnosti vyplývajúce zo zákona č. 150/2019 Z. z. o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov a tak ako doteraz sme pripravení byť súčinní v odstraňovaní invázných druhov rastlín v rámci našich personálnych, technických a finančných kapacít. Prvoradou prioritou Strediska správy a údržby rýchlostných ciest Nová Baňa je však najmä zabezpečenie bezproblémovej a pre motoristov bezpečnej prevádzky rýchlostnej cesty R1.“

Zo strany účastníka konania neboli k zisteniam štátneho dozoru podané také námietky, ktoré by preukazovali nesprávnosť zistení štátneho dozoru a inšpekcia životného prostredia dňa 07.09.2022 skončila štátny dozor dorúčením písomného oznámenia o skončení štátneho dozoru (č. konania 8388/46/2022-30737/2022).

Na základe vykonaného štátneho dozoru a zistených nedostatkov uvedených v protokole Inšpekcia listom (č. konania 9586/46/2022-32136/2022) zo dňa 19.09.2022 oznámila Národnej diaľničnej spoločnosti, a. s., Dúbravská cesta 14, 841 04 Bratislava začatie konania o nariadení opatrení na zabezpečenie dodržiavania ustanovení zákona č. 150/2019 Z. z. podľa § 9 písm. d) v nadväznosti na § 16 ods. 15 zákona č. 150/2019 Z. z., pretože:

Národná diaľničná spoločnosť, a. s. podľa výsledkov štátneho dozoru porušila ustanovenie § 3 ods. 2 zákona č. 150/2019 Z. z., podľa ktorého je vlastník alebo správca pozemku povinný za podmienok a spôsobom ustanoveným vyhláškou Ministerstva životného prostredia č. 450/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú podmienky a spôsoby odstraňovania invázných nepôvodných druhov, odstraňovať zo svojho pozemku invázne nepôvodné druhy uvedené v zozname invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Slovenskej republiky alebo v zozname invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Európskej únie a starať sa o pozemok tak, aby sa zamedzilo ich šíreniu.

Porušenia uvedeného ustanovenia zákona č. 150/2019 Z. z. sa Národná diaľničná spoločnosť, a. s. dopustila tým, že sa o pozemky vo svojom vlastníctve na parcelách CKN 4816/50, CKN 4825/104, CKN 4825/106, CKN 4825/124, CKN 4825/125, CKN 4825/130, CKN 6481/95 v k. ú. Nová Baňa nestarala tak, aby sa zamedzilo šíreniu invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Slovenskej republiky.

Pred vydaním rozhodnutia mal účastník konania možnosť oboznámiť sa s podkladmi pre vydanie rozhodnutia nahliadnutím do príslušného administratívneho spisu. Nahliadnutie do administratívneho spisu bolo možné v lehote do 10 dní odo dňa doručenia oznámenia o začatí konania o uložení opatrení na nápravu. V tejto lehote mal účastník konania tiež možnosť písomne sa vyjadriť k podkladom rozhodnutia a k spôsobu ich zistenia, prípadne navrhnúť ich doplnenie, resp. mohol predložiť ďalšie dôkazové materiály, ktoré by mohli objasniť zistenie skutkovej podstaty veci. Inšpekcia súčasne účastníka konania upozornila, že ak v stanovenej lehote nepredloží vyjadrenie k podkladom rozhodnutia a k spôsobu ich zistenia, ani ich nedoplní, bude pri rozhodovaní v predmetnej veci vychádzať zo známych podkladov, ktoré má inšpekcia k dispozícii. Účastník konania sa k podkladom rozhodnutia a k spôsobu ich zistenia nevyjadril.

Proces vypracovania podkladov pre vydanie rozhodnutia si vyžiadal potrebu ústneho pojednávania spojeného s miestnou obhliadkou pozemkov v inundačnom území rieky Hron v katastrálnom území Nová Baňa dňa 13.09.2022. Na ústne pojednávanie boli pozvaní vlastníci, správcovia a užívatelia pozemkov v dotknutom území. Ústneho pojednávania za účasti zástupcu Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky sa zúčastnili aj zástupcovia Národnej

dialničnej spoločnosti, a. s. Zo záverov ústneho pojednávania bola dňa 13.09.2022 vyhotovená zápisnica č. konania 8787/46/2022-31374/2022 (v spise č. 9586 evidovaná pod č. konania 9586/46/2022-40406/2022).

Vzhľadom na komplexný problém výskytu invázných nepôvodných druhov v inundačnom území rieky Hron a povahu veci, najmä uloženie trvalo udržateľných opatrení na eradikáciu invázných nepôvodných druhov bola požiadaná Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky o vypracovanie podkladov pre vydanie rozhodnutia.

Na základe žiadosti inšpekcie a ústneho pojednávania zo dňa 13.09.2022 vydala Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky nasledovné podklady pre vydanie rozhodnutia o nariadení opatrení:

„Stratégia rozširovania druhov rodu *Fallopia* vrátane druhu *Fallopia japonica* je založená na masívnom vegetatívnom rozmnožovaní, predovšetkým podzemnými orgánmi. Tieto druhy sa vyskytujú zvyčajne na pôdach bohatých na živiny, často rastú pozdĺž tokov, ktoré využívajú pri svojom šírení. Odstraňovanie týchto druhov je problematické, nakoľko účinné sú najmä chemické metódy a to hlavne bodový a plošný postrek, po prípade kombinovaný spôsob odstraňovania. Nakoľko je najčastejší výskyt druhov pozdĺž tokov je použitie chemického postreku komplikované, niekedy až vylúčené.

Pri ojedinelom výskyte je možné využiť vyrýľovanie rýľovacími vidlami, je potrebné pritom dať pozor na kompletné odstránenie podzemkov, nakoľko aj z malej časti ponechanej v zemi sú schopné rastliny opätovne regenerovať. Taktiež je vhodným spôsobom prekrytie miesta výskytu hrubou fóliou (min. 1 mm). Sú to však práce a v prípade zakrývania aj nákladné metódy, ktoré nie je možné využiť pri výskyte na veľkých plochách.

V prípade veľkoplošného výskytu je potrebné aplikovať chemické alebo kombinované spôsoby. Popri tokoch je potrebné postupovať od populácií v hornej časti toku smerom dole, aby plochy už bez výskytu druhu neboli znovu kontaminované z populácií z vyšších častí toku.

Použitý spôsob eradikácie je tiež závislý od toho, kedy sú nariadené opatrenia. Najúčinnější spôsob eradikácie je chemický postrek neskoro v lete a na jeseň, v čase, kedy sú listy stále zelené. Ak po aplikácii niektoré časti populácie na jar regenerujú, je vhodné výhony v štádiu cca 3 plne vyvinutých listov opäť bodovo postriekať roztokom herbicídu. V jarnom alebo letnom období, je vhodné redukovať biomasu na lokalite kosením alebo mulčovaním, aby bol jesenný postrek realizovaný s ohľadom na výšku jednotlivých bylí. Taktiež je potrebné predísť tvorbe generatívnych rozmnožovacích orgánov. Posledný takýto zásah je vhodné realizovať cca 1 mesiac pred plánovaným jesenným postrekom.

Stratégia rozširovania skupiny rastlín, ku ktorej patria druhy rodu zlatobyľ (*Solidago* sp.) je generatívnou cestou, to znamená semenami, ktorých produkujú veľké množstvo a následne vegetatívnym spôsobom, trsovým rozrastaním sa. Sú to často indikátory dlhodobej neprítomnosti starostlivosti o pozemky v súlade s kultúrou, pod ktorou sú vedené v katastri nehnuteľností. Zvyčajne obsadzujú opustené pasienky, nekosené lúky, úhory a obdobné lokality v urbánnom priestore.

Pri druhoch rodu zlatobyľ zvyčajne postačuje nastaviť opakovanú starostlivosť o pozemky v súlade s ich určením. To znamená na pasienkoch obnoviť pasienie, na lúkach a úhoroch realizovať pravidelné kosenie. Samozrejme efekt potlačenia výskytu druhov rodu zlatobyľ sa prejaví až po niekoľkých rokoch pravidelnej starostlivosti. Ak ide iba o jednotlivé výskyty, ktoré znamenajú začínajúcu kolonizáciu lokality, je možné využiť aj ostatné mechanické metódy ako je vytrhávanie, vykopávanie. Pri plošnom výskyte už je nutné pristupovať k celoplošným zásahom zameraným na oslabovanie rastlín kosením, pasiením vždy v takom období, aby sa zabránilo ich vykvitnutiu. Kosenie zvyčajne nezabráni obnove z náhradných púčikov a rýchlemu nasadeniu súkvetí. Preto je nutný monitoring stavu a včasné opakovanie mechanického odstraňovania. Pasienie v tomto prípade je oveľa efektívnejším riešením a je vhodným pre rozsiahle výskyty. Ak nie sú dostatočné kapacity na opakované mechanické odstraňovanie, nasadenie pastvy alebo výskyty sú viazané na opusteniská v urbánnom priestore, je možné využiť aj chemické spôsoby odstraňovania primerané rozsahu výskytu.

V ústnom pojednávaní tiež bola otvorená otázka nakladania s biomasou. V prípade, že biomasa je bez generatívnych, alebo vegetatívnych rozmnožovacích orgánov, je možné biomasu skompostovať.

V prípade zlatobyle ale už prítomnosť kvetov kompostovanie vylučuje, nakoľko rastliny aj po odkosení sú schopné dokončiť vývoj plodov. V prípade prítomnosti kvetov, plodov alebo podzemkov je nevyhnutné ponechať biomasu na mieste až do vyschnutia a následne zabezpečiť spálenie takejto biomasy najlepšie v najbližšej spaľovni. Ak je biomasa prepravovaná, je povinnosťou prepravcu zabezpečiť biomasu tak, aby nemohla vypadnúť z korby. Najlepšie je zabezpečenie zaplachtovaním. V zmysle § 2 zákona NR SR č. 150/2019 Z. z. o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, je možné invázne druhy prepravovať v súvislosti s ich eradikáciou. To znamená, že biomasu, ktorá je výsledkom eradikácie je možné v zmysle tohto ustanovenia prepravovať napr. na miesto kompostovania alebo spaľovania.“

Vzhľadom na intenzitu výskytu invázných nepôvodných druhov na pozemkoch vo vlastníctve Národnej diaľničnej spoločnosti, a. s. v katastrálnom území Nová Baňa nachádzajúcich sa v inundačnom území rieky Hron je pri výbere spôsobov odstraňovania invázných nepôvodných druhov pohánkovec japonský (*F. japonica*) a zlatobyľ kanadská (*S. canadensis*) v tejto lokalite, vzhľadom na vysoké riziko ohrozenia životného prostredia hroziaceho najmä pri chemickom spôsobe odstraňovania invázných nepôvodných druhov v blízkosti vodného toku, vysoko odporúčané postupovať v spolupráci a v koordinácii so Štátnou ochranou prírody Slovenskej republiky, ktorá podľa § 15 ods. 1 písm. f) zákona č. 150/2019 Z. z. koordinuje vykonávanie opatrení vykonávaných v rámci manažmentu invázných nepôvodných druhov v príslušných lokalitách a vyhodnocuje účinnosť vykonaných opatrení a ich vplyv na ne cieľové druhy.

Inšpekcia zohľadnila v predmetnom rozhodnutí vyššie uvedené skutočnosti a taktiež súčinnosť účastníka konania počas výkonu štátneho dozoru a snahu účastníka konania o vykonanie nápravy zistených nedostatkov a je toho názoru, že skutkový stav bol náležite zistený a preukázaný, a preto bolo rozhodnuté tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Poučenie

Proti tomuto rozhodnutiu možno podať na Slovenskú inšpekciu životného prostredia, Inšpektorát životného prostredia Banská Bystrica odvolanie do 15 dní odo dňa doručenia rozhodnutia účastníkovi konania. Ak toto rozhodnutie po vyčerpaní prípustných riadnych opravných prostriedkov nadobudne právoplatnosť, jeho zákonnosť môže byť preskúmaná súdom.

JUDr. Denisa Masná
riadiateľka inšpektorátu

Informatívna poznámka - tento dokument bol vytvorený elektronicky orgánom verejnej moci

IČO: 00156906 Sufix: 10003

Doručuje sa

Národná diaľničná spoločnosť, a.s., Dúbravská cesta 14, 84104 Bratislava, Slovenská republika

Na vedomie

Po nadobudnutí právoplatnosti:

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Tajovského 28B, 974 01 Banská Bystrica.